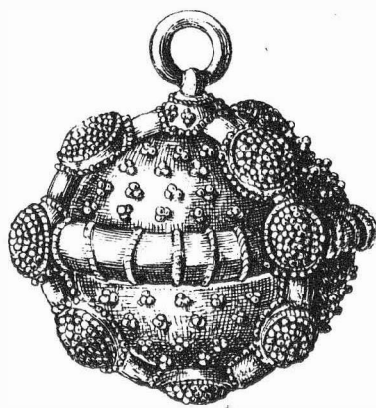

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
POBOČKA V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ
1960

BRNO 1961

In der Serie der Frauen steht an erster Stelle wieder der nordische Typus, nach ihm der dinarische, dann der alpine und schliesslich am schwächsten der mediterrane. Die Analyse der Nebenelemente in der Serie der Männer ergab, dass das dinarische Element über das paläoeuropäische überwiegt, in der Serie der Frauen ist die Reihenfolge unverändert; in beiden Fällen treten jedoch noch weitere Nebenelemente in Erscheinung. In beiden Serien ist also ein deutliches Übergewicht des nordischen und ein wesentlicher Bestandteil des dinarischen Typus; an diese zwei schliesst sich in der männlichen Serie noch der paläoeuropäische und in der Serie der weiblichen Schädel der alpine Bestandteil an.

Die Wanke-Methode ergibt in der Gesamtwertung an erster Stelle die Elemente E, A und H /mediterran, nordisch und armenoid/. Der Anteil des paläoeuropäischen Elements ist nach den Ergebnissen dieser Methode völlig untergeordnet, wogegen das morphologisch zweitrangige mediterrane Element hier vorbehaltlos die führende Stellung einnimmt. Das ungenaue Ergebniss, das hier, meiner Meinung nach, die Wanke-Methode gewährt, ist wohl dadurch verursacht, dass die metrische Charakteristik zur Unterscheidung einiger anthropologischen Typen nicht ausreicht.

Ein selbstständiger Abschnitt der Erforschung ist den anatomischen Anomalien, den von pathologischen Prozessen und Unfällen hinterlassenen Spuren gewidmet. Von den anatomischen Besonderheiten erwähne ich den Metopismus, der in 9,0 % gefunden war /männliche Schädel 9,5 %, weibliche 8,3 %/. Von pathologischen Veränderungen ist am häufigsten das Vorkommen arthrotischer Änderungen, mit denen sich eine selbstständige Arbeit befassen wird. Von Verwundungen führe ich hier nur den Schädel Nr. 14, wo die Wahrscheinlichkeit besteht, dass die Verwundung am Scheitel, bei der der Schädel durchschlagen wurde, fachlich behandelt worden ist. Keine Seltenheit sind Brüche der langen Knochen.

Aufmerksamkeit verdient auch die Bildung einer seichten Rinne quer über den Schädel dicht hinter der Coronalnaht, eine Erscheinung, die bereits J. Chochol an den Schädeln slawischer Frauen in der Fundstätte in Brandýsek feststellte. Auch in Mikulčice wurde die postkoronale kleine Rinne nur an weiblichen Schädeln gefunden. Hinsichtlich der Erklärung dieser Erscheinung schliesse ich mich der Ansicht an, dass es sich um eine Folge einer Zusammenziehung des Schädels durch einen Stirnreifen, einen anderen Schmuckgegenstand oder Teil der Bekleidung, welche die slawischen Frauen trugen, handelt.

In diesem Artikel wollte ich nur auf die wichtigsten Ergebnisse der anthropologischen Erforschung des Skelettmaterials aus Mikulčice aufmerksam machen. Eine ausführliche Bearbeitung des anthropologischen Materials aus der ersten Begräbnisstätte von Mikulčice mit zahlreicher Dokumentation ist im Druck.

Mikulčická lebka s těžkou deformací obličeje.

Milan Stloukal

Tab. 37.

Na lebce č. 659 z mikulčického antropologického materiálu byla nalezena těžká deformace obličeje, která si zaslouží zvláštní pozornosti. Jde o lebku ženy, zemřelé ve věku mezi třiceti a čtyřiceti lety, celá kostra je mírně poškoze-

na, lebka má rozbitý týl. Na spáncích byly nalezeny náušnice.

Lebka je středně robustní, švy jsou otevřené, klínovětýlní štěrbina synostovaná. Glabella plochá /II. st./, čelo klenuté, bradavkové výběžky malé, profil obličej je orthognathní, kořen nosu mělký, nos středně prominuje, lícní kosti slabé, alveolární prognatismus není vytvořen, dolní čelist středně robustní. V normě frontalis má středně široké čelo, ploché nadočnicové oblouky, středně vysokou klenbu temene, úzký kořen nosu, středně široký nosní otvor, středně široký jařmový oblouk, spíše tenký horní okraj očnice, gonia rovná. Obrys vertikální nelze pro poškození posoudit.

Metrická charakteristika: krátká ?, široká? a středně vysoká mozkovna, široký a vysoký obličej, středně vysoký horní obličej. Aristencephal. Indexy-ultrabrachykran ?, hypsikran?, tapeinokran ?, stenometop, leptoprosop, mesen, hypsikronch, mesorrhin, brachystaphylin, orthognath, Kočkův výškový index střední, leptomandibular. Nadstřední výška postavy. Extrémní krátkolebost nelze pro poškození týlu prohlásit za zcela bezpečnou, ale není pochyb o tom, že lebka je brachykranní.

Míry:

délka lebky /1/	160?	délka base /5/	98
šířka lebky /8/	154?	minim. šířka čela /9/	97
výška lebky /17/	129	délka obličej e /40/	95
šířka bizygomatická /45/	130		
výška obličej e /47/	120	výška horního obl. /48/	69
šířka očnice /51/	41	výška očnice /52/	36
šířka nosu /54/	25	výška nosu	52
délka patra /62/	48	šířka patra /63/	41
bigoniální šířka /66/	88	výška brady /69/	32

Indexy:

délkošířkový /I 1/	96,3?	délkovovýškový /I 2/	80,7?
šířkovovýškový /I 3/	83,8?	transv.frontopar. /I 13/	63,0
obličejový /I 38/	92,3	horního obličej e /I 39/	53,2
očnice /I 42/	87,8	nosu /I 48/	48,2
patra /I 58/	85,4	alveolární /I 60/	96,9
Kočkův výškový	82,2	frontomandibulární	90,8
kapacita /38 - výpočet/	1356	výška postavy /výpočet/	158,1

Nejzajímavější na lebce je již zmíněná deformace obličej e. Celá pravá polovina obličejové části je nápadně zmenšena, a to od dolních okrajů očnic až k bradě, střední osu netvoří přímka, nýbrž doprava konkávní oblouk. Zmenšení pravé poloviny je výrazné ve směru vertikálním i horizontálním. Očnice jsou téměř přesně stejných rozměrů, maximální asymetrie se projevuje v obou čelistech. Žvýkácí plochy horních stoliček jsou na levé straně vzhledem k rovině očnic o 10 mm níže než vpravo, maxilla má tedy rovinu lůžkového výběžku postavenou výrazně šikmo. Toto sešikmení se pochopitelně projevuje i na dolní čelisti. Zde ovšem není postiženo asymetrií tak ani tělo, jako obě ramena. Levé rameno mandibuly je vysoké 83 mm, kdežto pravé pouze 58 mm, při čemž levý processus articularis je zvětšen, prodloužen a kyjovitě rozšířen. Zubní oblouk je sice téměř pravidelný v celkovém tvaru, ale v pravé polovině jsou zuby stlačeny, takže druhý řezák a špičák stojí

za sebou místo vedle sebe.

Celý charakter deformace ukazuje na to, že jde o plně vyvinutý případ torticollis muscularis congenita /vrozené schýlení hlavy/. Diagnosu by ovšem plně potvrdila zákonitě se při této vrozené vadě vyskytující deformace mozkovny, tu však u naší poškozené lebky není možno zjišťovat.

Některí autoři tvrdí, že vrozené schýlení hlavy lze pozorovat na jedné bustě Alexandra Velikého a že je lze dobře poznat z popisu v básních Horácových. Dosud však, pokud vím, nebyl nalezen skutečný důkaz, prehistorická lebka s vyvinutou deformací. I když v našem případě není zcela vyloučen jiný výklad /přicházela by snad v úvahu i možnost vrozené paresy nervus facialis/, přece většina znaků ukazuje na to, že byl objeven nejstarší známý případ plně vyvinutého vrozeného schýlení hlavy.

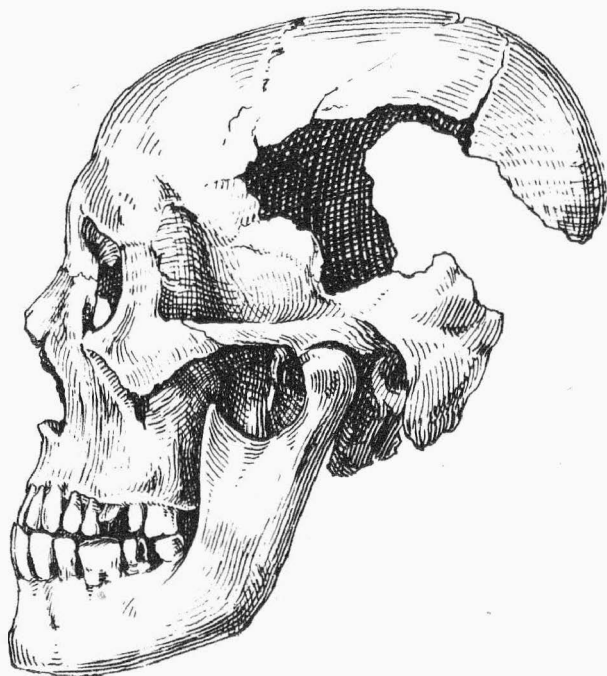
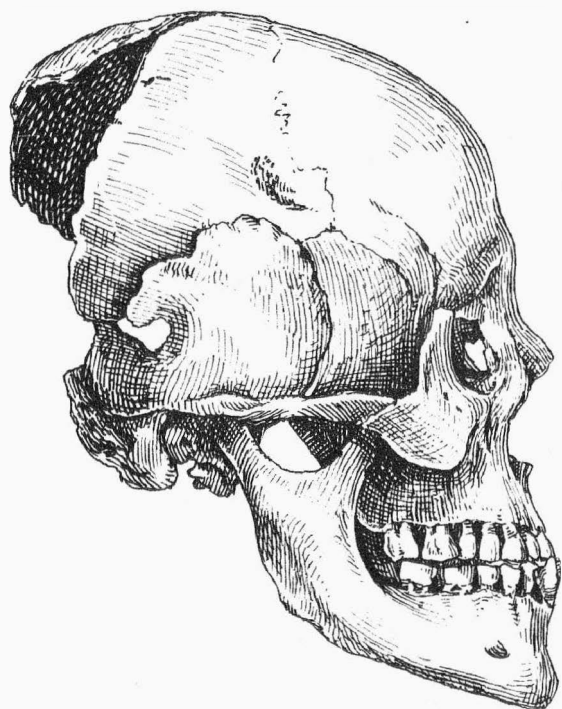
Ein Schädel aus Mikulčice mit schwerer Gesichtsdeformation.

Im anthropologischen Material von Mikulčice wurde ein Schädel mit schwerer Gesichtsdeformation gefunden. Die mittlere Achse des Gesichtes bildet keine gerade Linie, sondern nach rechts einen konkaven Bogen, die gesamte rechte Hälfte ist wie in der Höhe so auch in der Breite verkleinert. Die Augenhöhlen haben fast genau gleiche Ausmasse, eine maximale Asymmetrie äussert sich auf den beiden Kiefern. Die Kauflächen der oberen Backenzähne sind mit Rücksicht auf das Augenhöhlenniveau auf der linken Seite um 10mm niedriger als rechts. Auf dem Unterkiefer sind vor allem die Äste von der Asymmetrie betroffen, von welchen der linke um 25 mm höher als der rechte ist, wobei der linke processus articularis vergrössert, verlängert und breiter ist. In der rechten Hälfte des Zahnbogens der Mandibula sind die Zähne zusammengedrückt, so dass der zweite Schneidezahn und der Eckzahn anstatt nebeneinander, hintereinander stehen. Der gesamte Charakter der Deformation weist darauf, dass es sich um einen voll entwickelten Fall von torticollis muscularis congenita /angeborener muskulärer Schiefhals/ handelt.

Anthropologische Analyse der Begräbnisstätte in Mistrín.

Milan Štloukal

Bei der archäologischen Erforschung in Mistrín /Bez. Kyjov/ im Frühling 1960 haben V. Dohnal und V. Ondruš einen Teil des slawischen Reihengräberfeldes entdeckt und nach den gefundenen Münzen in das 11. Jahrhundert datiert. Für anthropologische Analyse waren insgesamt 9 männliche, 7 weibliche und 5 minderjährige Skelette gewonnen. In die Altersgruppe maturus können wir daraus 7 männliche und 3 weibliche Skelette reihen, in die Altersgruppe adultus 2 männliche und 3 weibliche; bei einem weiblichen Skelett kann man das Alter nicht bestimmen. Von den minderjährigen Skeletten waren zwei im Alter infans I, zwei infans II und ein juvenis.

Tab. 37. Mikulčice u Hodonína. Lebka č. 659 s těžkou deformací obličeje. - Schäd-
del Nr. 659 mit schwerer Gesichtsdeformation.

P ř e h l e d v ý z k u m ů 1960.

- Vydává: Archeologický ústav ČSAV, pobočka v Brně,
Stalinovy sady 19/23.
- Odpovědný redaktor: PhDr. et Dr. Sc. Josef Poulík.
- Redaktoři : PhDr. Jiří Říhovský a PhDr. Anna Medunová.
- Překlady: prom. hist. R. Tichý a E. Tichá.
- Kresby: B. Ludikovská.
- Na titulní stránce: Pozlacený gombík z pohřebiště u VI. kostela
v Mikulčicích.
- Vydáno jako rukopis - 300 kusů - neprodejné.